

Program med mål och riktlinjer för uppföljning och insyn av verksamheter som utförs av privata utförare

Inledning

Kommuner och regioner ska kontrollera och följa upp verksamhet som genom avtal lämnats över till privata utförare och i avtalen tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn¹

Dessa grundkrav vilar på förhållandet att kommuner och regioner är ansvariga även för verksamhet som genom avtal överlämnas till privata utförare. I ansvaret ligger då också att följa upp och kontrollera.

Omfattningen och inriktningen på kontrollen och uppföljningen ser olika ut beroende på verksamhetens art och hur angelägen den är ur ett allmänintresse. Ju mer beroende medborgarna är av verksamheten desto större krav på uppföljning, kontroll och insyn.

För att stärka styrningen och strukturen på uppföljningen och kontrollen ska fullmäktige varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare på uppdrag av kommuner och regioner. Programmet ska även ange hur fullmäktiges mål och riktlinjer ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses² Programmet ska omprövas av fullmäktige varje mandatperiod.

Programmets omfattning och avgränsningar

Programmet ska omfatta verksamhet som kommuner och regioner lämnat över för att utföras av privata utförare. Programmet ska omfatta alla verksamhetsområden – vård och omsorg, hälso- och sjukvård, kultur och fritid, gator, parker och fastigheter, kommunikationer och annan infrastruktur etc. Det kan handla om hela verksamheter som särskilda boenden för äldre eller medicinsk vård, eller delar av en verksamhet med stor betydelse för medborgaren, exempelvis måltidsverksamhet, städning i skolan eller telefonisttjänster³.

¹ Kommunallagen 10 kap 8 - 9 §§

² Kommunallagen 5 kap 3 §

³ SKL – Fullmäktiges program med mål och riktlinjer för verksamhet som utförs av privat utförare, s. 2.

Formellt överlämnas verksamheten genom avtal, efter en offentlig upphandling enligt lagen om offentlig upphandling (LOU), lagen om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) eller lagen om valfrihetssystem (LOV). Andra upplåtelseformer kan förekomma exempelvis föreningsdrift av idrottsanläggningar eller partnerskap med civilsamhället.

En tydlig avgränsning är att programmet inte omfattar fristående skolor och förskolor eftersom de är egna huvudmän för verksamheten och alltså inte är upphandlad verksamhet utan reglerad genom tillståndsgivning.⁴ Juridiska personer som kommunala bolag, stiftelser och föreningar som utför uppdrag åt ägarkommunen omfattas inte heller av programmet då dessa juridiska personer inte är privata utförare som avses i kommunallagens 10 kapitel 7§.⁵

Programmet ska framförallt inriktas på de verksamheter som tydligt riktar sig till och rör medborgarna⁶. Det ska röra sig om skötseln av kommunala angelägenheter som kommunen lämnat över genom avtal.⁷ I vilken omfattning uppföljning ska ske av ett visst avtal får bedömas från fall till fall av respektive nämnd med utgångspunkten i vilken utsträckning medborgare berörs av avtalet. Men generellt kan sägas att avtal som till exempel avser inköp av material, och varor av olika slag inte kan anses innebära att skötsel av en kommunal angelägenhet har lämnats till en privat utförare, och omfattas därmed inte av programmet.

Hur definieras privata utförare

Privata utförare definieras i kommunallagen som en juridisk person eller enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet.⁸ En privat utförare är en helt privat aktör utan kommunalt ägande. Det handlar om:

- aktiebolag, stiftelser och ekonomiska föreningar
- enskilda firmor
- idéburna organisationer och kooperativa föreningar

Kommunala företag inkluderas inte i begreppet privata utförare.

⁴ SKL – Fullmäktiges program med mål och riktlinjer för verksamhet som utförs av privat utförare, s. 2.

⁵ Kommunallagen 10 kap 8§

⁶ SKL – Fullmäktiges program med mål och riktlinjer för verksamhet som utförs av privat utförare, s. 2.

⁷ Kommunallagen 10 kap 8§

⁸ Kommunallagen 10 kap 7§

Mål och riktlinjer för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare

Programmet följer befintliga mål, budget, vision med strategiska utvecklingsområden, värdegrund, och övriga styrdokument för Simrishamns kommun. Simrishamns kommuns styrmodell är vägledande.

Programmet ska integreras i de reguljära styr- och uppföljningsprocesserna.

Uppföljning

När en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska kommunen kontrollera och följa upp verksamheten.⁹

Kommunen ska inte bara se till att de har möjlighet att följa upp och kontrollera privata utförare, utan kommunen ska också vidta faktiska åtgärder för kontroll och uppföljning. Vilka åtgärder som får vidtas måste, för att den privata utföraren ska ha en skyldighet att medverka och bistå vid uppföljningen, anges i det avtal som kommunen har med den privata utföraren.¹⁰

Då kommunala bolag, stiftelser och föreningar inte är privata utförare enligt kommunallagens definition, omfattas inte kommunala bolag, stiftelser och föreningar av dessa uppföljningskrav när de utför uppdrag åt ägarkommunen.¹¹

Former för uppföljning

Varje nämnd ansvarar för uppföljning och kontroll inom sitt ansvarsområde och svarar också för att detta regleras i de avtal och uppdragsbeskrivningar som ingås med privata utförare. Den upphandlingsansvarige vid ekonomienheten på kommunledningskontoret biträder vid behov i detta arbete.

I avtalen ska det regleras att utföraren biträder nämnden vid uppföljning och utvärdering av verksamheten och lämnar erforderliga statistikuppgifter. Vidare ska framgå de tidpunkter då specificerade uppgifter ska lämnas till nämnden, eventuella nationella register och/eller andra myndigheter.

⁹ Kommunallagen 10 kap 8§

¹⁰ Kommentarer till Kommunallagen 10 kap 8§

¹¹ Kommentarer till Kommunallagen 10 kap 8§

Avtalen ska även reglera hur nämndens uppföljningar återredovisas till utföraren och redovisas för allmänheten.

Utförarens skyldighet att lämna uppgifter begränsas till att omfatta sådant som kan lämnas utan omfattande merarbete och inte strider mot lag eller annan författning. Den information som lämnas till kommunen ska inte innefatta uppgifter som utgör företagshemligheter.

Utförare av kommunala angelägenheter ska ha ett system för att hantera klagomål. På begäran ska uppgifter från klagomålshanteringen delges avtalslutande nämnd.

Leverantörsmöten för avtalsuppföljning

Beställaren/nämnden organiserar årliga avtalsuppföljningar där exempelvis följande frågor behandlas:

- av utföraren inrapporterad statistik
- leverans av tjänsten enligt avtalet
- verksamhetsförändringar
- eventuella lagstiftningsfrågor
- övriga aktuella frågor

Dessa möten syftar till att säkerställa kvaliteten i tjänsten och i kommande upphandlingar och öka den ömsesidiga förståelsen för avtalsfrågor hos beställaren och utföraren.

Årliga verksamhetsbesök

Beställaren /nämnden ska varje år besöka leverantören och i enlighet med en för besöken gemensamt upprättad plan, avtalad i avtalen, informera sig om hur leverantören bedriver sin verksamhet. Nämnden kan vid konstaterade brister ställa krav på utföraren att återkomma med åtgärdsplan för att korrigera bristerna. Varje verksamhetsbesök ska dokumenteras i en rapport och redovisas för nämnden och därigenom offentliggöras.

Oanmälda besök

Varje nämnd ska som beställare avtala om rätten att vid behov, till exempel inkommer via klagomål eller synpunkter från medborgare, få göra oanmälda besök i leverantörens verksamhet.

Hur allmänhetens insyn ska tillgodoses

I avtal med utförare ska varje nämnd tillförsäkra sig rätten till information om den upphandlade verksamheten, dess arbetsformer och organisation. Nämnden ska ta hänsyn till vad som kan bedömas vara värdefullt för att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över till en privat utförare¹².

Det är kommunens ansvar att säkerställa tillgången till information och därför reglera möjligheten till detta i avtalen, till exempel genom att definiera vilka uppgifter som ska kunna tillhandahållas och hur. Fokus ska vara på information som har en tydlig koppling till upphandlingen och den verksamhet som upphandlas, inte information om företaget i största allmänhet. Relevanta uppgifter kan vara¹³:

- uppgifter om verksamhetens levererade kvalitet
- organisation och ägarförhållande
- personalresurser och kompetens
- resultat och avvikelser
- ekonomi
- integrations- och jämställdhetsarbete
- krav som ställts i upphandlingen

Informationen ska göra det möjligt för allmänheten att få insyn i hur uppdraget fullgörs. Nämnden fullgör detta bland annat genom att offentliggöra rapporterna från de årliga verksamhetsbesöken.

Plan för nämndernas årliga uppföljning

Varje nämnd ska med kommunfullmäktiges program som grund utarbeta en årlig plan för när och hur avtal och verksamhet som utförs av privata utförare ska följas upp. Planen ska koordineras med uppföljning av verksamhet som bedrivs i egen regi och samlat redovisas i verksamhetsplan, delårsrapporter och årsredovisning.

¹² Kommentarer till Kommunallagen 10 kap 9§

¹³ SKL – Fullmäktiges program med mål och riktlinjer för verksamhet som utförs av privat utförare, s. 3 - 4.

Planen ska innehålla:

- en sammanfattande beskrivning av nämndens uppföljningsansvar
- vilka verksamheter som berörs
- vilka former av uppföljning som kommer att tillämpas (tillsyn, verksamhetsuppföljning, avtalsuppföljning, individuppföljning)
- vem eller vilka som ansvarar för att genomföra uppföljningarna
- särskilt beslutade uppföljningar under året
- tidplan
- former för återkoppling till nämnd, utförare och allmänhet.